

Contribució a l'estudi de la col·lecció «La Novel·la Estrangera»*

Ramon Pinyol i Torrents

Universitat de Vic. Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació
Carrer de la Laura, 13. 08500 Vic

Data de recepció: 25/2/2002

Resum

La col·lecció «La Novel·la Estrangera» és constituïda per trenta-vuit títols d'aparició quinzenal en una primera etapa i setmanal en una segona i última. De dimensions reduïdes (entre 40 i 80 pàgines), no va arribar, amb alguna excepció, a publicar novel·les, sinó tan sols narrativa curta. Pel format, el disseny, el contingut, el preu i la forma de distribució i venda, la col·lecció anava destinada a un públic ampli. La selecció d'autors traduïts, eclèctica, respon també a la voluntat d'arribar a un sector extens de lectors. Iniciativa d'escriptors joves, la trajectòria de la col·lecció estigué marcada per la precarietat de l'estructura editorial adoptada, cosa que la va condemnar a la fallida.

Paraules clau: edició catalana, història de la traducció a Catalunya, traducció i recepció literària a Catalunya.

Abstract

The collection «La Novel·la Estrangera» features 38 titles published fortnightly in the first phase and weekly in the second and final phase. Small in book size (from 40 to 80 pages), the collection published short stories and only on rare occasion novels. Considering the edition design, contents, price, distributing and sales, the collection sought a wide audience. The incorporation of an eclectic range of authors in translation also targeted a broad readership. Launched by youthful writers, the history of the collection is noted for its precarious publishing apparatus, which led to its downfall.

Key words: Catalan publishing, history of translation in Catalonia, translation and literary reception in Catalonia.

Sumari

«La Novel·la Estrangera», un cas singular	Les traduccions de «La Novel·la Estrangera» Annex
--	---

* Aquest treball s'inscriu dins el projecte de recerca BFF2000-1281 del Programa Nacional de Promoción General del Conocimiento (Ministerio de Ciencia y Tecnología).

En els anys vint i trenta del segle passat, segons ha inventariat Joaquim Molas,¹ a Catalunya i al País Valencià aparegueren una vintena de col·leccions de novel·la curta que intentaren «d'explotar i, alhora, de neutralitzar l'èxit de les publicades a Madrid» en aquest mateix període. Entre aquestes col·leccions catalogades per Molas, i que van de 1914 a 1931, només una, «La Novel·la Estrangera», va ser dedicada exclusivament a l'edició de literatura traduïda. Val a dir que aquest tipus de publicacions, pel format, el disseny, el contingut, el preu i la forma de distribució i venda (el quiosc i la subscripció), són productes populars que pretenen arribar a un públic extens que, de fet, per raons de formació i d'hàbit, consumia molt en castellà i poc en català. Com que no existia, doncs, un veritable mercat en català, és a dir, un públic estable, un conjunt d'autors professionals ni una indústria editorial moderna i competitiva (cosa que sí que tenia el mercat en castellà), les col·leccions a què ens referim formen part d'un intent, fallit, de crear-lo. Continuant l'anàlisi de Molas, en aquest intent es va posar més voluntarisme i patriotisme que recursos professionals, i les provatures al final no van reeixir. En la majoria de casos, qui hi ha darrere d'aquestes iniciatives editorials són llibreters o impressors que alternen el seu ofici amb el d'editor, i això vol dir que els sistemes de finançament i de comercialització de què disposaven eren inadequats per als objectius que es proposaven. De tota manera, algunes col·leccions, com ara les que va posar en marxa l'impressor Rossend Ràfols, van tenir un èxit notable i una vida força llarga, però a la fi van fracassar.

«La Novel·la Estrangera», un cas singular

«La Novel·la Estrangera», dins aquest conjunt de col·leccions, constitueix un cas que presenta algunes singularitats. D'entrada, la iniciativa de la publicació, per les escasses dades de què disposem, no és deguda a un impressor-editor, ni a un llibreter-editor, ni, per descomptat, a un editor professional. Tot sembla apuntar a una aventura editorial promoguda per un escriptor, Ventura Gassol (que es guanyava la vida com a funcionari municipal de Barcelona), el qual en fou el director, en col·laboració amb un músic professional, Joan Gols, que n'era l'administrador. No sé ben bé en quin moment, també hi intervingué activament un viatjant de comerç i activista polític, Manuel González Alba.

En el primer número de la col·lecció apareixen Gassol i Gols en els càrrecs que he esmentat de director i administrador, respectivament. Gassol no torna a sortir esmentat com a director fins al darrer número, i Gols ja no hi torna a figurar. L'administració, entre el número 1 i el 14, té com a domicili el de la Llibreria Italiana, a la Rambla de Catalunya, 125. A partir del número 15, es dona com a administració el carrer de Còrsega, 238, el domicili particular de Manuel González Alba, on també tindrà la seu la Llibreria L'Arc de Barà, un nom que González Alba utilitzarà també per a l'editorial que va crear el 1927, dedicada sobretot a la literatura política d'esquerres.

1. «La literatura popular i de consum». A: RIQUER; COMAS; MOLAS, *Història de la literatura catalana*, vol. XI. Barcelona: Ariel, 1988, p. 326-331.

La Llibreria Italiana era usada com a centre de dipòsit, distribució i subscripcions per diferents editors i impressors (ho serà poc temps després, en els seus inicis, per l'Editorial Barcino² i les Edicions Diana,³ per posar un parell de casos significatius). Això no obstant, la Llibreria Italiana era molt més que una distribuïdora i un local de venda de llibres. De fet, era un centre molt actiu de trobada de nacionalistes radicals de diverses filiacions, en especial de la fracció activista d'Acció Catalana, i la Dictadura primoriverista va clausurar la Llibreria,⁴ que desplaçà part de les seves activitats comercials i polítiques a les Galeries Maragall, al carrer de Petritxol.

El primer número de la col·lecció va sortir el dimarts 25 de març de 1924. En la declaració d'intencions inicial que hi apareix, s'afirma que la periodicitat serà quinzenal i el dia de sortida, el segon i el quart dimarts de cada mes. Del número 4 al 12, però, es va canviar aquest dia pel dissabte. Els primers 12 números constitueixen, de fet, una primera època (el 12 és del 16 d'agost de 1924), caracteritzada per la presentació no uniforme de les cobertes (maquetes diferents), per alteracions en les mides (oscil·len entre $15,5 \times 10,5$ i $15,5 \times 10,8$ cm) i per impressors diversos (el del núm. 1 és Josep Vila, del 2 al 9, l'edità Antoni López, i del 10 al 12, els Tallers Gràfics A. Porta).

Amb el número 13 s'inicia una segona i darrera etapa. Canvia el dia d'aparició, que ara serà els divendres, i de quinzenal passa a setmanal. També canvia l'impressor (Eduard Castells, de Valls), les mides seran ara sempre de $16,5 \times 11$ cm i a partir del núm. 14 s'unifica la maqueta de la coberta. A més, s'inicia una numeració correlativa per als autors dels quals s'edita més d'un número, a fi de poder-los enquadrar formant un volum d'una biblioteca. No se sap quan comença aquesta nova etapa (la falta de datació és marca de la col·lecció), per bé que es pot conjecturar que no devia ser abans de la segona quinzena de novembre. El preu continua essent l'inicial, de 0,50 pessetes, una constant en la vida de la publicació, només amb l'excepció del núm. 17, que valia 1 pesseta: és extraordinari i té el doble de pàgines. És en aquest moment que canvia el domicili de l'administració, que passa a ser, com he indicat abans, el particular de Manuel González Alba.

És justament González Alba la clau de volta d'aquesta segona etapa. D'una banda, el director nominal, Ventura Gassol, s'exilia a França al final d'aquell mes de novembre, on passa a ser secretari de Francesc Macià i no retorna a Barcelona fins a l'amnistia de 1930. Per més que hi estigués en contacte, des de l'exili no podia seguir el dia a dia de la col·lecció. D'altra banda, la interrupció de tres mesos en la col·lecció pot atribuir-se no sols a problemes econòmics (els canvis d'impremta de la primera etapa potser també són deguts a aquesta raó), sinó al fet que

2. Veg. Albert MANENT, «Josep Maria de Casacuberta i l'Editorial Barcino», dins *Escriptors i editors del Nou-cents*. Barcelona: Curial, 1984, p. 161.
3. Veg. Albert MANENT, «Ignasi Armengou i Edicions Diana. El primer editor de Josep Pla», *Lletres de Camí*, 35, 1993, p. 27-30.
4. Sobre la Llibreria Italiana i les seves activitats, hi ha algunes informacions a Abelard TONA, *Memòries d'un nacionalista català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994, esp. a les p. 27-29, 165 i 167-168. També en el llibre de Víctor CASTELLS, *Manuel González i Alba. Una vida per la independència*. Barcelona: Pòrtic, 1985, p. 71-72.

durant aquella tardor Gassol ja vivia mig clandestinament, sempre pendent del seguiment de la policia.⁵

La implicació de Gonzàlez Alba, bon amic de Gassol i col·laborador seu en diverses empreses culturals i polítiques, devia ser la solució per a la continuïtat de «La Novel·la Estrangera».⁶ El canvi d'impremta esmentat, que ara passa a ser la important Impremta Castells de Valls (Gonzàlez Alba era gendre de l'amo), segurament permetia també d'encarar amb més tranquil·litat l'empresa. En un full encartat en el número 16, s'anuncien canvis —ja s'havien produït a partir del número 13— i s'hi fan una sèrie de bons propòsits: compromís de regularitat (sortida setmanal cada divendres), presentació més acurada, paper de qualitat regular —diuen que n'han encarregat «una important fabricació suficient per a bastants mesos», segurament amb l'aval de la casa Castells—, creació d'una biblioteca formada per volums de cada un dels autors editats (cada 3 o 4 números es podran enquadrar junts amb «belles tapes en tela»), edicions d'alguns autors en paper de fil i represa de les publicacions complementàries de clàssics medievals anunciades en el primer número de la primera etapa i que no s'havien tirat endavant. A més, sortegen ràdios entre els subscriptors en combinació amb la Rifa de Reis. Cal fer esment que al llarg de tota la seva existència la col·lecció va portar publicitat: de la *Guia Catalana de Ferrocarrils* (editada per Gonzàlez Alba i molt popular), dels dos diaris catalans del moment (i políticament enfrontats), *La Veu de Catalunya* i *La Publicitat*, del periòdic humorístic *El Borinot*, de *L'Esquella de la Torratxa* i de *La Campana de Gràcia* (exclusivament en el números impresos pel seu propietari, Antoni López), del «Te Ibèria», que era un producte que representava Gonzàlez Alba, i fins i tot un (núm. 12) dels aleshores incipients «Els Nostres Clàssics», de l'Editorial Barcino, que en aquell moment tenia el centre de subscripcions a la Llibreria Italiana i, encara, en la darrera etapa, d'aparells de ràdio.

Seguí com vulguí, els bons propòsits es van complir només a mitges. Sobre la regularitat, en l'estat actual de la recerca no en puc dir res, perquè, com ja he indicat abans, els volums no porten data. Hi ha indicis que el control de la publicació, Gonzàlez Alba no sempre el podia fer de manera adient. Sovint era fora, fent de viatjant, o embolicat en activitats polítiques. Potser per això una mateixa coberta apareix en tres números diferents (núms. 20, 21 i 22); un volum resulta escapçat i li falten pàgines (núm. 28); el número 30 consta com editat per la Llibreria L'Arc de Barà (propietat de Gonzàlez Alba i de la família de la seva muller, els Castells de Valls) i com a part d'una enigmàtica «Col·lecció Garba»; en el 31 encara hi figura el peu d'impremta Llibreria de l'Arc de Barà (però no la «Col·lecció Garba»), i del número 32 al 38, no hi ha peu d'impremta i només figura la referència «La Novel·la Estrangera» a la coberta. No van tirar endavant, que sàpiga, ni la biblio-

5. Per a aquests anys de la vida de Gassol, veg. Eufemià FORT, *Ventura Gassol, un home de cor al servei de Catalunya*. Barcelona: 1979. Segons aquest biògraf, Gassol s'escapà a França, amb l'ajut de Joan Gols, al final de novembre de 1924 (p. 89-98).

6. Per a les activitats literàries i editorials de Gonzàlez Alba (escric el seu primer cognom amb accent a la catalana, com feia ell), entre les quals les que va desenvolupar a la col·lecció, veg. l'obra citada de Víctor Castells (n. 4), esp. les p. 63-84, 127 i 155-158.

teca, ni les edicions en paper de fil, ni les edicions complementàries de clàssics catalans.

La col·lecció va morir amb el número 38, aparegut segurament a l'inici de l'estiu de 1925, on encara es fan protestes de continuïtat si es troben entre 1.000 i 2.000 subscriptors:

En quant als nostres propòsits, hem d'exposar els nostres amics, amb tota franquesa, la situació de LA NOVEL·LA ESTRANGERA. (...) no es ven prou. Malgrat l'excel·lent presentació i la bona tria d'autors, es ven poc. I de no augmentar-se convenientment son tiratge, serà difícil que ens sentim animats a seguir la seva publicació i la realització del programa d'edicions que venim preparant.

Manuel González Alba, sobre qui sembla que girava en aquest moment tota l'empresa, va aturar aquí la col·lecció. Val a dir, però, que va publicar, sota altres segells editorials de la seva propietat, alguns dels projectes anunciats a «La Novel·la Estrangera». Així, amb les Edicions l'Anxaneta, de Valls, edità en fascicles una versió modernitzada de la *Crònica* de Jaume I.

Les traduccions de «La Novel·la Estrangera»

El títol de la col·lecció és, d'entrada, equívoc. De fet, durant els primers decennis del segle XX hi ha va haver un ús abusiu del terme *novel·la* i moltes publicacions que el tenen en el títol són dedicades a altres gèneres, com és el cas de les obres catalanes «La novel·la històrica» (1917-1918), que és una història de Catalunya, «La novel·la teatral catalana» (1918-1923), un recull de peces teatrals i cuplets, o «La novel·la catalana cinematogràfica» (1924), constituïda per resums novel·lescos de pel·lícules.

Aquest, tanmateix, no és exactament el cas de «La Novel·la Estrangera». Ateses les seves dimensions (entre 40 i 80 pàgines), ja es veu que difícilment podia publicar novel·les. De fet, l'única obra que podríem considerar una novel·la —una novel·la llarga per oposició a una novel·la curta— és el volum 17, *Tom Sawyer, detectiu*, de Mark Twain, que arriba a 116 pàgines i té caràcter extraordinari. Amb aquesta excepció, tota la resta de peces publicades per la col·lecció són contes i novel·les curtes, sense que ara em pugui entretenir a precisar les fronteres entre aquestes categories dins el subgènere de la narrativa breu, un terreny que, com és sabut, ofereix unes especials dificultats de caracterització.⁷

Els títols de «La Novel·la Estrangera» són, segons diu Molas sense més precisions, «eminentment noucentistes». Aquesta etiqueta, però, no resol gran cosa. És cert que alguns autors, com ara Chesterton, Twain o Poe, són especialment cars als noucentistes, però allò que pot tenir de més noucentista la col·lecció és

7. Caldria analitzar la col·lecció, cosa que no puc fer ara, des de la perspectiva de la coneguda «crisi de la novel·la» i de les polèmiques que suscità justament en aquests anys. Sobre el tema, veg. Jordi CASTELLANOS, «Mercat del llibre i cultura nacional (1882-1925)», *Els Marges*, 56 (octubre 1996), p. 5-38.

que els traductors, força joves, en llur majoria es van formar sota el Noucentisme. Aquests traductors, alguns dels quals no he pogut identificar, són alhora creadors, crítics i/o periodistes, per bé que no sempre s'hagin pogut professionalitzar en el camp de les lletres. En tot cas, diria que els criteris de selecció d'obres i autors són més aviat eclèctics. Sembla que la nòmina d'obres de «La Novel·la Estrangera» obeeix sobretot al fet que encaixin bé en una col·lecció popular, o almenys, en allò que els qui la dirigien entenien que podia ser popular, i que en el seu cas volia dir també que tinguessin un determinat nivell de qualitat. El fet que totes les cobertes siguin degudes a un pintor i il·lustrador de prestigi, Segrelles, potser s'ha d'interpretar igualment en el marc d'aquesta recerca entre qualitat i popularitat. D'altra banda, Josep Pla, en un article titulat «El negoci de la cultura», celebrava, entre complagut i escèptic, l'aparició de «La Novel·la Estrangera», i recomanava al seu director: «Tingueu cura amb les "llaunes"». ⁸ El missatge no podia ser més clar i diria que, en general, la col·lecció es va mantenir fidel a aquest principi de l'amenitat.

L'eclècticisme de què parlava més amunt es fa visible sobretot en les tendències narratives diverses que hi apareixen, també en les nacionalitats i les èpoques dels autors i, encara, en el seu relleu i fama. De la nòmina d'autors, n'hi ha alguns dels quals poques referències devia tenir el lector i que no havien estat editats fins aleshores ni en català ni en castellà en el segle XX: són els realistes primerencs suecs Carl Jonas Almqvist i August Blanche, el romàntic tardà alemany Paul Heyse i el tolstoïà rus Nicolai Leskov. Tampoc no devia sonar gaire el polonès Isaac Peretz, escriptor en *jiddisch* i en hebreu, de qui fins a aquell moment només he localitzat una obra traduïda al castellà —*Los cabalistas*, editada a Buenos Aires el 1919—, i un conte publicat el 1923 al magatzí *D'Ací i D'Allà*.

Dels altres autors, alguns van ser molt editats durant el primer quart del segle XX, com ara Eça de Queirós, Balzac, Maupassant, Mérimée, Nodier, Poe, Stendhal, Tolstoi, Turguénev, Twain o Lagerlöf. D'alguns d'aquests, hi ha altres traduccions catalanes (en format de llibre i en revistes) més o menys coetànies, com és el cas dels russos Tolstoi i Turguénev o els nord-americans E.A. Poe i Mark Twain (d'aquest, Carner en va publicar dues obres el 1918). O de la sueca Selma Lagerlöf, la primera dona que va obtenir el Nobel (1909) i la primera que entrà a l'Acadèmia Sueca (1914), i molt popular en aquell moment, que ja havia estat traduïda el 1919, també per Josep Carner. De tots ells, també hi ha traduccions a la premsa en català d'aquests anys.

Igualment, hi havia traduccions anteriors al català d'Eckmann-Chatrion i de Hawthorne (la famosa *La lletra escarlata* i alguns contes en antologies). Abans de 1930 apareixeran altres versions catalanes de Wells (1925), de Vigny (1930), de Mérimée (1929) i de Murger (1928), a banda igualment de peces traduïdes en revistes en català.

Pel que fa als traductors, vint-i-tres en total, constitueixen una nòmina força interessant. Per començar, Carles Riba inaugura la col·lecció i hi contribueix amb

8. Extrec la dada i la citació de Marina GUSTÀ, *Els orígens ideològics i literaris de Josep Pla*. Barcelona: Curial, 1995, p. 398.

set volums, tot i que alguns dels contes de Poe ja els havia publicat abans. Malgrat que alguns són ja escriptors o crítics d'anomenada (Farran i Mayoral, Maseras, Lleonart, Elias, López-Picó, Domènec i el mateix Riba), la majoria són molt joves (nascuts a la darrera dècada del segle XIX) i es troben, doncs, als inicis de les seves carreres. D'aquests, uns quants ja tenen obra publicada (Gassol, Garcés, Martínez Ferrando, Jordana), d'altres comencen a ser coneguts com a crítics o periodistes (Pla, Guansé, Esclasans, Bertran i Pijoan, Gols) i uns altres tot just fan les primeres provatures literàries (Navarro i Costabella, Jaquetti, González Alba). L'aposta de la col·lecció, segons que es pot veure, és per literats joves i, doncs, personal amb més ganes de publicar i, tot sigui dit de passada, amb menys exigències econòmiques. Té un cert interès remarcar el cas de Josep Pla, de qui (tret que no sigui un altre Pla, cosa no gaire probable), estaríem davant de l'única traducció al català que va fer (al castellà en té alguna, a banda d'autotraduccions).

No puc acabar, però, sense referir-me encara molt ràpidament a dos altres aspectes. L'un, el fet que la majoria de traduccions són directes, bé perquè ho diu explícitament el volum, bé perquè ens consta el coneixement de la llengua de partida per part del traductor. De les fetes pels tres traductors no identificats, no en puc dir res. Tampoc no gosaria afirmar que les dues traduccions dels suecs Almqvist i Blanche siguin directes (fetes per Joan Gols i Ventura Gassol), i segurament no ho era la de la també sueca Selma Lagerlöf feta per Navarro i Costabella. Tampoc no devia ser-ho la de Domènec Guansé d'un fragment de l'epopeia sànscrita *Mahābhārata* (*La princesa del bell somriure*). Duen ser-ho, en canvi, les dels russos Tolstoi i Leskov, ja que la presència d'Alexei Markov, un rus blanc refugiat a Barcelona, treballant en el primer cas amb Ventura Gassol, i en el segon amb Bertran i Pijoan, m'ho fa pensar. En canvi, la traducció de Turguénev per Cristòfor de Domènec, de qui no em consta que conegués el rus, m'inclina a creure que devia ser des del francès, llengua en la qual aquell novel·lista va aconseguir una difusió molt gran. Em consta que són directes del portuguès les de Manuel González Alba, que coneixia bé aquesta llengua.

L'altre fet que voldria destacar, finalment, és el de la recepció de les traduccions de «La Novel·la Estrangera» en allò que pertoca a la seva pervivència en edicions posteriors. Feta la reserva que estudis futurs poden aportar informació nova i segurament més d'una sorpresa, he de remarcar ara que, a més de les traduccions de Poe fetes per Riba, reeditades moltes vegades fins avui, alguns altres títols han estat reimpressos, com *Tom Sawyer, detectiu* (dins els «Quaderns Literaris»), al principi dels anys trenta, o *Vanina Vanini*, de Stendhal, el 1984, per Edicions de La Magrana, amb el nom del traductor ben explícit. Hi ha, però, un parell de casos que criden l'atenció. Es tracta de dues reedicions fetes per l'editor Josep Janés en la col·lecció «Quaderns Literaris» a mitjan anys trenta. D'una banda, Janés figura com a traductor de dues narracions de Gerard de Nerval contingudes en un sol volum, el núm. 66 dels «Quaderns», dues peces que constituïen també un volum de «La Novel·la Estrangera» i que havia traduït Palmira Jaquetti. Ja crida l'atenció que, amb tantes coses com hi havia per passar al català, entre les moltes d'aquest autor francès s'hagin de triar les mateixes. Quan les comparem, la cosa passa a ser sospitosa. La versió de Janés coincideix moltíssim amb l'anterior de Jaquetti,

i sembla que les diferències són bàsicament que la d'aquesta última és més culta i la de Janés usa unes formes més estàndards. Que Janés va tenir al davant la de Jaquetti em sembla indiscutible i gosaria afirmar que més que traduir del francès —no vull dir que no tingués també l'original a la vista— va dedicar-se a fer més col·loquial el text de Jaquetti.

Però més que aquest cas, per si mateix força curiós, per dir-ho d'alguna manera, el que sorprèn més és el del volum 84 dels «Quaderns Literaris», de Charles Nodier, que porta per títol *Inés de las Sierras*, en traducció d'un desconegut Felip Cavestany. Aquest volum, però, conté tres narracions més, publicades ja en dos volums de «La Novel·la Estrangera», en traducció de P. Montclar, un dels pseudònims de M. Gonzàlez Alba. Quan comparem els textos de les dues col·leccions, la sorpresa ja és total: són exactes! Les preguntes que suggereix aquest fet són múltiples. Emmarquem-les. Gonzàlez Alba és mort fa un any (1934), combatent contra les forces de l'ordre mentre defensava la seu del Centre Autonomista de Dependents del Comerç i la Indústria. El tal *Felip Cavestany*, que no he pogut documentar enlloc més, té tota la pinta de ser un dels pseudònims de Josep Janés. No se m'acut cap explicació més versemblant que Janés va confeigir el volum amb quatre relats de Charles Nodier, va traduir el que dona títol al recull —*Inés de las Sierras*—, s'aproprià els altres tres i els aplegà tots sota el pseudònim de *Cavestany*. Aquesta pràctica editorial, caldria veure si es repeteix en altres casos. Sigui com vulgui, hi ha encara molta feina per fer en aquest tipus d'estudis, com podem comprovar.

A tall de conclusió, només voldria assenyalar que «La Novel·la Estrangera» és el segon intent —el primer fou la col·lecció «Literatura Sensacional» (1908-1909), editada pel llibreter i impressor Bartomeu Baxarias—⁹ del segle XX d'oferir en català una col·lecció popular de literatura estrangera. L'intent, com hem vist, no va reeixir, sobretot, per manca d'una estructura editorial adequada.

Annex

I. Títols

- I. VIGNY, Alfred de, *Laura o el segell roig*. Trad. de Carles Riba. B., Josep Vila, impressor, [25 de març de 1924], 61 p.
- II. TOLSTOI, Lev, *Idil·lis rurals*. Trad. d'Alexei Markov i Ventura Gassol. B., Antoni López, impressor, [dimarts 8 d'abril de 1924], 58 p.
- III. TURGUÉNEV, Ivan S., *Després de la mort*. Trad. de Cristòfor de Domènec. B., Antoni López, impressor, [dimarts 22 d'abril de 1924], 67 p.
- IV. LESKOV, *El miracle de la muntanya*. Trad. de Lluís Bertran i Pijoan i Alexei Markov. B., Antoni López, impressor, [dissabte 10 de maig de 1924], 62 p.
- V. STENDHAL [pseud. d'Henri Beyle], *Vanina Vanini [Vanina Vanini]*. Trad. de Tomàs Garcés. B., Antoni López, impressor, [dissabte 24 de maig de 1924], 53 p.

9. He estudiat aquesta col·lecció en el treball «La col·lecció *Literatura Sensacional* (1908-1909): la primera recepció en català d'Arthur Conan Doyle» (en curs de publicació).

- VI. ANÒNIM, *La princesa del bell somriure* (de Mahâbhârata). Trad. de Domènec Guansé. B., Antoni López, impressor, [juny 1924], 60 p.
- VII. BLANCHE, August, *El Mal jugador*. Trad. de Ventura Gassol. B., Antoni López, impressor, [juny 1924], 59 p.
- VIII. NERVAL, Gérard de [pseud. de Gérard de Labrunie], *Sílvia*. Trad. de Feliu Elias. B., Antoni López, impressor, [juliol 1924], 64 p.
- IX. WELLS, H.G., *La Contrada dels orbs*. Trad. de Vicents Garcia. B., Antoni López, impressor, [dissabte 19 de juliol de 1924], 56 p.
- X. GALSORTHY, John, *El Jueu errant. Un cop de cap. Uns treballadors. L'home mort. El pres.* Trad. d'Alfons Maseras. B., Tallers Gràfics A. Porta, [dissabte 2 d'agost de 1924], 52 p.
- XI. LAGERLÖF, Selma, *Petter Nord*. Trad. de J.[osep] Navarro Costabella. B., Tallers Gràfics A. Porta, [dissabte 16 d'agost de 1924], 61 p.
- XII. ALMQVIST, Carl Jonas Love, *El Bon pastor*; BLANCHE, August, *Carles Utter*. Trad. de Joan Gols. B., Tallers Gràfics A. Porta, 54 p.
- XIII. HOFFMANN, Ernst Theodor Amadeus, *El Dux i la dogoressa (Marino Falieri)*. Trad. de Carles Riba. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 70 p.
- XIV. HAWTHORNE, Nathaniel, *Dels contes dits dues vegades [Twice-told tales]*. Adaptació catalana de Josep M. López Picó. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 53 p.
- XV. MÉRIMÉE, Prosper, *Tamango [Tamango]*. Trad. de Josep Farran i Mayoral. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 58 p.
- XVI. ERCKMANN-CHATRIAN, *La Lladre de criatures*. Trad. de Josep Pla. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 70 p.
- XVII. TWAIN, Mark (pseud. de Samuel Langhorne Clemens), *Tom Sawyer, detectiu (narració de Huck Finn)*. Trad. de Cèsar August Jordana. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., [Nadal de 1924], 116 p. [Núm. extraordinari; preu 1 pta. N'he vist amb dues cobertes: una en quadricromia i l'altra a una sola tinta, però amb el mateix dibuix].
- XVIII. NERVAL, Gérard de, *Jemmy*. Trad. de Palmira Jaquetti. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 55 p.
- XIX. CHESTERTON, Gilbert Keith, *El Cinc d'espases*. Trad. de Cèsar August Jordana. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 59 p.
- XX. MAUPASSANT, Guy de, *Bola de sèu [Boule de suif]*. Trad. d'E.[mest] M.[artínez] Ferrando. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 79 p. [N'he vist amb dues cobertes diferents; una d'aquestes serà també reproduïda en els nùms. XXI i XXII].
- XXI. PERETZ, Isaac-Löb, *Casada! (Conte jueu)*. Trad. de Simbad. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 61 p. [N'he vist amb dues cobertes: una en quadricromia i una altra a una sola tinta que reproduceix el dibuix d'una de les del núm. XX].
- XXII. FOGAZZARO, Antonio, *La Carbassa del mestre Quieco [Il fiasco del maestro Chieco]*. Trad. de Tomàs U. Gantús. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 62 p. [La coberta reproduceix el dibuix d'una de les del núm. XX].
- XXIII. QUEIRÓS, José Maria Eça de, *El Penjat*. Trad. de J.[ordi] Finestrelles [pseud. de Manuel González Alba]. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 62 p.
- XXIV. POE, Edgar Allan, *El Gat negre. El Cor delator. Hop-Frog [Black cat]*. Trad. de Carles Riba. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 55 p.
- XXV. BALZAC, Honoré de, *La Pau de casa (Costums parisenques del primer imperi)*. Trad. d'A.[gustí] Escclasans. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 72 p.
- XXVI. POE, Edgar Allan, *El Cas de M. Valdemar. Metzengerstein. El Barril d'Amontillado*. Trad. de Carles Riba. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 107 p.

- XXVII. QUEIRÓS, José Maria Eça de, *Josep Matias*. Trad. de Jordi Finestrelles [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 40 p. [65-105].
- XXVIII. NERVAL, Gérard de, *Emília. La mà encantada*. Trad. de P.[almira] Jaquetti. S. I. [La Novel·la Estrangera], 45 p. [59-96 i 97-104]. [El segon conte no és complet; una nota intercalada al final se n'excusa].
- XXIX. MURGER, Henri, *Una Víctima de la sort*. Trad. de P. Montclar [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. B., La Novel·la Estrangera/Valls: E. Castells, imp., 46 p.
- XXX. NODIER, Charles, *Contes fantàstics (Joan-Francesc-les-Mitges-Blaves. Batista Montauban) [Jean-François les Bas-Bleus.]*, trad. de P. Montclar [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. B., Llibreria l'Arc de Barà, 1925 (Col·lecció Garba), 52 p. [1-26 i 27-52].
- XXXI. HEYSE, Paul, *Contes*. Trad. de l'alemany de Josep Lleonart. B., Llibreria l'Arc de Barà, 1925, 79 p.
- XXXII. QUEIRÓS, José Maria Eça de, *Una Mosseta rossa*. Trad. de Jordi Finestrelles [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. S. I., [La Novel·la Estrangera], [1925], 45 p. [105-150].
- XXXIII. NODIER, Charles, *Els orbs de Chamouny*. Trad. de P. Montclar [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. S. I., [La Novel·la Estrangera], [1925], 42 p. [53-95].
- XXXIV. POE, Edgar Allan, *La Caiguda de la casa Usher. Morella [Fall of the house of Usher]*. Trad. de Carles Riba. S. I., [La Novel·la Estrangera], [1925], 49 p. [109-147].
- XXXV. QUEIRÓS, José Maria Eça de, *La dida. El tresor. Un poeta líric*. Trad. de J.[ordi] Finestrelles [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. S. I., [La Novel·la Estrangera], [1925], 43 p. [151-160, 161-174 i 175-194].
- XXXVI. POE, Edgar Allan, *El Retrat oval. William Wilson*. Trad. de Carles Riba. S. I., [La Novel·la Estrangera], [1925], 49 p. [159-207].
- XXXVII. MURGER, Henri, *Entre quatre parets. Els primers amors del jove Blauet. De com s'esdevé colorista*. Trad. de P. Montclar [pseud. de Manuel Gonzàlez Alba]. S. I., [La Novel·la Estrangera], [1925], 50 p. [47-60, 61-76 i 77-97].
- XXXVIII. POE, Edgar Allan, *La Màscara de la Mort Roja. El pou i el pèndol*. Trad. de Carles Riba. [Barcelona], [La Novel·la Estrangera], [1925], 43 p. [209-220 i 221-251].

2. Títols anunciats i no publicats

- Theodorn STORM, *El Llac d'Immen*, trad. de Clementina Arderiu.
- E.A. POE, *El Jugador d'Escacs de Maelzel*, trad. de J. Roure-Torrent.
- Charles NODIER, *Inés de las Sierras*, trad. de Josep M. López-Picó.
- Anatole FRANCE, *El Miracle del gran Sant Nicolau*, trad. de Josep M. de Sagarra.
- Gerhart HAUPTMANN, *Conte fantàstic*, trad. d'Octavi Saltor.
- A. de MAISTRE, *El Llebrós d'Aosta*, trad. de Josep M. Capdevila.

Dins unes «Publicacions Extraordinàries» de les quals no va sortir cap títol:

- Abbé PRÉVOST, *Manon Lescaut*, trad. de Ventura Gassol [anunciada per al juliol de 1924].
- GOETHE, *Werther*, trad. de Carles Riba [anunciada per al novembre de 1924].
- Lev TOLSTOI, *Anna Karenina*, trad. de Carles Soldevila [anunciada per al març de 1925].

També s'anunciaren com a «extraordinàries» aquestes obres catalanes:

- Crònica de Ramon Muntaner*, adaptada al català d'ara per Carles Riba i Josep M. Capdevila [anunciada per al maig de 1924].

Crònica del Rei Jaume el Conqueridor, adaptada per Manuel de Montoliu [anunciada per al setembre de 1924].

Crònica de Bernat Desclot, adaptada per A. Rovira i Virgili [anunciada per al gener de 1925].

Crònica del rei Pere el Cerimoniós, adaptada per Ignasi Iglésias [anunciada per al maig de 1925].

3. Relació d'autors

(Els números, que per facilitar-ne la lectura he passat de romans a àrabis, remetent als volums)

Almqvist, Carl: 12

Anònim (de l'epopeia sànscrita *Mahâbhârata*): 6

Balzac, Honoré de: 25

Blanche, August: 7 i 12

Chesterton, G.K.: 19

Erckmann-Chatrian: 14

Fogazzaro, Antonio: 22

Galsworthy, John: 10

Hawthorne, Nathaniel: 14

Heyse, Paul: 31

Hoffmann, E.T.A.: 13

Lagerlöf, Selma: 11

Leskov, Nicolai: 4

Maupassant, Guy de: 20

Mérimée, Prosper: 15

Murger, Henri: 29 i 37

Nerval, Gérard de: 8, 18, 28

Nodier, Charles: 30 i 33

Peretz, Isaac-Löb: 21

Poe, Edgar Allan: 24, 34, 36 i 38

Queirós, José Maria Eça de: 23, 27, 32 i 35

Stendhal: 5

Tolstoi, Lev: 2

Turguénev, Ivan: 3

Twain, Mark: 17

Vigny, Alfred de: 1

Wells, H.G.: 9

4. Relació de traductors

(Els números, que per facilitar-ne la lectura he passat de romans a àrabis, remetent als volums)

Bertran i Pijoan, Lluís: 4

Domènec, Cristòfor de: 3

Elias, Feliu: 8

Esclasans, Agustí: 25

Farran i Mayoral, Josep: 15

- Finestrelles, Jordi [pseudònim: veg. González Alba, Manuel]: 23, 27, 32 i 35
Gantús, Tomàs U. [personatge o pseudònim no identificat]: 22
Garcés, Tomàs: 5
García, Vicents [personatge o pseudònim no identificat]: 9
Gassol, Ventura: 2 i 7
Gols, Joan: 12
González Alba, Manuel: 23, 27, 29, 30, 32, 33, 35 i 37
Jaquetti, Palmira: 18 i 28
Jordana, Cèsar-August: 17 i 19
Leonart, Josep: 31
López-Picó, Josep M.: 14
Guansé, Domènec: 6
Markov, Alexei: 2 i 4
Martínez Ferrando, Ernest: 20
Maseras, Alfons: 10
Montclar, P. [pseudònim de González Alba, Manuel]: 29, 30, 33 i 37
Navarro i Costabella, Josep: 11
Pla, Josep: 16
Riba, Carles: 1, 13, 24, 26, 34, 36 i 38
Simbad [pseudònim no identificat]: 21